

osse de forbipasserende bilister peger grinnende fingre og kommenterer »den nøgne pige«. Osse for dem er kunsten udtryk for virkeligheden og ikke bare et diplomarbejde, osse de kan se den afklædte virkelighed i kunsten. Fortvivlet over sin modgang begynder han desperat at iklæde sit værk sit eget tøj for dog at kunne komme frem med det – indpakkede – kunstværk. Grotesk ser det nu ud, iklædt tøj der helt åbenlyst ikke passer til det, men hånsordene ophører.

Det er en underfundigt drejet fremstilling af kritikens krogede veje til udtryk der her fremstilles. At filmen ikke fremtræder slet så hjælpeløst klodset som den indpakkede skulptur er glædeligt.

BOLIGPROBLEMER I UNGARN

En anden type problem bliver taget op i den ungarske spillefilm »Caladi Tüzfeszek« (familiereden), instrueret af den unge Bela Tarr. Boligproblemet i det moderne Ungarn er det egentlige emne, men det er skildret gennem historien om tre generationer der nødvendigvis må bo sammen i en lille lejlighed. Samtidig bliver det en skildring af autoritære familieforme, der overlever som dybe traditioner osse i det socialistiske samfund. I en stil der i det ydre minder om Cassavetes' med et tæt håndholdt kamera der trænger ind på og i personerne fornemmer man næsten fysisk de snævre rammer. Det er efter sigende en stil som yngre ungarske filmfolk tilknyttet Béla Balázs-studierne er begyndt at oparbejde. Værd at bemærke er det, at denne stil med sin centrering om personerne, ikke kan komme til at handle om det generelle i problemet. Der er ingen statsmagt eller politik der styrer boligpolitikken, men der er nogle personer der bliver individuelle ofre for en abstrakt udefra kommende magt der ikke giver ordentlige livsmuligheder.

SCHWEIZISK ISOLATION

Samlende for den vesteuropæiske kritiske spillefilm var den schweiziske »Grauzone« (Gråzone). Titlen, instrueret af Fredi M. Murer, hentyder til området mellem det bevidste og det ubevidste, der, hvor det hele er nuancer i gråt, noget der anes og ikke mere. Filmen skildrer, kort fortalt, ensomheden og isolationen i den moderne verden. Karakteristisk er hovedpersonen erhvervsmæssigt beskæftiget med kommunikation, men filmen viser hvordan han i virkeligheden er kommunikationsløs. Naboerne ser han kun gennem en kikkert på den anden side af motorvejen, der går tværs igennem den moderne bebyggelse han bor i. TV'et er tændt hele tiden, men koken og han går rundt i hvert sit værelse som to isolerede individer. Selv en udflugt i naturen, kan han kun opleve gennem mikrofon og kikkert.

Filmen forklarer således intet, men den gennemgribende demonstration af afsondret-heden synes i sig selv at få en slags forklarende effekt. Men selvom filmen intet forklarer, bliver den alligevel en sensitiv registrant for hvordan flere og flere oplever det at leve i det moderne samfund. Den kan som de fleste kritiske film pege på en række problemer, men løsninger må man udenfor filmen for at få bud på.

Fy og Bi-fragmenter

Ib Monty har i Lübeck oplevet en Fy og Bi-serie skrumpe ind og efterlyser den rette retrospektive serie

At Fyrtårnet og Bivognens film på deres tid var højt elskede i Danmark og det meste af Europa er lige så uantastelig en kendsgerning som den er ubegribelig, når vi ser deres film i vores tid. Deres gamle produktionsselskab »Palladium« har i de sidste 25 år med visse mellemrum givet sig i kast med prisværdige genoplivningsforsøg af parrets film, for at interessere et moderne publikum for de gamle og primitive farcer.

FORGÆVES BESTRÆBELSER

Man har lagt musik under, forsynet dem med »morsomme« speakerkommentarer, ja sågar eftersynkroniseret dem, men bestræbelserne har vist stort set været forgæves. Og anmeldernes modtagelse af den seneste *revival*, »Filmens Helte«, tyder på, at det nu er en almindelig opfattelse, at Fy og Bi's film uigenkaldeligt tilhører filmhistorien, og tilmed den mindst levende del af den.

Deraf følger naturligvis ikke, at nogen ønsker at udradere Fy og Bi af filmhistorien. Alene som populært og kommercielt fænomen fortjener deres produktion et kapitel i den danske films historie. Thi Fy og Bi var ikke blot berømte i Danmark. De havde uomtvisteligt europæisk ry. Deres film blev set i det meste af Europa, og de indspillede sågar film i Sverige, Østrig, Tyskland og England. Det har da også i mange år stået på Det danske filmmuseums ønskeseddel at få lejlighed til at vise en komplet Fy og Bi-serie. Vi ville gerne vise filmene i deres originale udgaver uden tonefiks-fakserier, således at det filmhistorisk interesserede publikum fik mulighed for selv at tage stilling til myten. Og det skulle kunne lade sig gøre. Alle deres film eksisterer, museet har nogle af dem, ganske vist i mere eller mindre lemlæstede udgaver, men det har hidtil været umuligt at overtale »Palladium« til at samarbejde om en sådan præsentation på museet.

SENSATIONEN DER BLEV VÆK

Det var derfor noget af en sensation, da »Nordische Filmtage« i Lübeck kunne meddele, at man ville arrangere en næsten komplet Fy og Bi-serie i november 1979. Sensationen skrumpede da også betydeligt ind, da den retrospektive serie endelig præsenteredes.

Fra 1921 til 1940 medvirkede Carl Schenstrøm og Harald Madsen som Fyrtårnet og Bivognen i 36 stumfilm og 10 tonefilm. De 30 af stumfilmene lavede de i Danmark, tre blev lavet i Østrig, to i Sverige og en i England. Derimod lavede de kun to af deres ti tonefilm i Danmark. Tre blev lavet i Østrig, tre i Tyskland, en i Sverige og en i England.

Foruden disse 46 film, som de lavede sammen, producerede man i 1932 »Med fuld Musik«, hvori Schenstrøm havde Hans W. Petersen som makker i stedet for Harald Madsen, der var syg, og efter Schenstrøms død (i 1942, 61 år gammel) optrådte Harald Madsen i 1947 i den svensk producerede »Hjælter mot sin vilja« med Carl Reinholdz som en Fyrtårnetsubstitut. Det var ingen succes, og i 1949 døde Harald Madsen, 59 år gammel.

I Lübeck viste man 36 af de 46 film (29 stumfilm og 7 tonefilm), men den overvejende del af stumfilmene blev vist i 26 minuttersversioner, der oprindeligt var blevet præsenteret af »Zweites Deutsches Fernsehen«. Ikke blot var filmene således skåret ned til 1/3 af deres oprindelige længde, men de var også blevet forsynet med en tysk speaker, musik og lydeffekter, der gjorde hele præsentationen højst tvivlsom. Den retrospektive serie, som Fy og Bi fortjener, kan derfor ikke siges at være blevet organiseret endnu.

KARAKTERISTIK MÅ VENTE

En grundig gennemgang og karakteristik af Fy og Bi-filmene må derfor også vente på bedre tider. Oplevelserne i Lübeck kan ikke siges at rokke meget ved det billede, som man havde i forvejen. Og den publikation (»Pat und Patachon. Dokumentation von Hauke Lange-Fuchs«. Filmstudien. Programm. Roloff & Seesslen, 225 s.) som blev udgivet i forbindelse med serien, er heller ikke – sine øvrige fortjenester ufortalt – den kritisk-historiske bog, som bør skrives om Fy og

Bi. Lange-Fuchs' bog samler først og fremmest nyttig dokumentation om parret og dets film, og det har også været hovedformålet. Foruden filmografier af Fy og Bi's hofinstruktør Lau Lauritzen sen., af deres producercenter Svend og Tage Nielsen, rummer bogen biografiske artikler om Lau og Svend Nielsen, baseret på yderst venlige for ikke at sige overvurderende udsagn om dem, og sammenfattende artikler om Fy og Bi's film og farcetraditionerne, stykket sammen flere steder fra.

Tyngden i bogen ligger imidlertid i gennemgangen af de enkelte film. Om hver film får vi

Fy og Bi i scene fra »Han, hun og Hamlet«

foruden credits, handlingsreferat og uddrag af samtidige anmeldelser.

Det har tydeligvis været Lange-Fuchs' hensigt at føre et forsvar for Fy og Bi, og det kan man selvfølgelig ikke fortænke ham i. Ingen kan til gengæld fortænke os andre i, at man har svært ved at blive overbevist om parrets enestående kvaliteter. Generelt er det således tydeligt, at de positive anmeldelser er positive, fordi man ikke har anlagt meget strenge kriterier. Stort set er filmene blevet betragtet som harmløs underholdning, som ingen har villet spille meget krudt på at beskæftige sig med. I en engelsk anmeldelse fra 1926 (fra »Leeds Mercury«) af »Ole Opfinders Offer« kan man dog læse følgende: »'Long and Short' as the comedians are called, are certainly a comical-looking pair in their tramp costumes; but »The Mill« does not give them much to play with. Its story is terrib-

ly slow and long-winded, and suggests that Denmark's ideas of comedy film production are five years behind the times. Hollywood learnt long ago that speed is the essence of film humour, and any competent American director who saw »The Mill« would long to set about it with a blue pencil«.

I denne anmeldelse fra tiden sammenlignes de to flinke, naive og langsommelige danskere med de amerikanske farcekomikere. Det er en sammenligning, der falder den ihærdige forsvarer af parret, Lange-Fuchs for brystet. Han nægter ikke, at Hollywood-farcerne var mere perfekte, men ser det som en kvalitet ved Fy og Bi's film, at de ikke nåede Hollywood-produktionernes glathed og aldrig blev så mekaniske som disse. Her må man nu nok sige, at Lange-Fuchs er hildet i den traditionelle, europæiske fordom, mistænksomheden over for det professionelle. Men det er næppe helt forkert, at finde en del af Fy og Bi's europæiske succes i den holdning, som Lange-Fuchs indtager. Fy og Bi var på deres tid stort set det eneste europæiske alternativ til den amerikanske filmkomik, og netop fordi de var så udpræget u-amerikanske i deres naive og sindige humor, kom europæerne med deres kroniske skepsis over for *all things American* måske til at holde endnu mere af Fy og Bi.

Men lad os give ordet til Lange-Fuchs, der er en nutidig Fy og Bi-fan: »Was an ihnen noch heute anzieht, ist das Liebenswürdige, das Menschliche, das Rührende, das Unbeholfene, neben der Frische ihres Humors, ihrer Spontaneität ist ihnen selten abhanden gekommen, auch hat der Kontrast zwischen der rührenden, melancholischen Unschuld des einen und der Schlitzohrigkeit des andern als Wirkungskraft nichts eingebüsst. Für viele Dänen spiegeln sich darin zwei Seiten ihres Nationalcharakters, während viele ausländische Zuschauer gerade in der spezifischen dänischen Gemüthlichkeit eine besondere Attraktion verspüren«.

NATIONALE EGENSKABER

Man vil gerne medgive, at Fy og Bi både var rørende, elskværdige, ubehjælpomme og menneskelige, og det er også rigtigt, at de på en halvt slumrende vis repræsenterede nationale egenskaber, den traurige melankoli og den pinlige vulgaritet, og at deres film afspejlede dansk jovialitet, ubekymret hygge og småborgerlighed, men hvad hjælper det, når filmenes historier var idiotiske, iscenesættelsen ølendig og figurerne i dybere forstand uden mening. Der var tydelige ansatser til et originalt komisk par i Fy og Bi. Schenstrøm var en god skuespiller og Madsen kunne måske være blevet en god klovn (han er f.eks. ikke så ringe som Sancho Panza i den ambitiøse »Don Quixote«). Og i »Mädchenräuber« fra 1935 aner man, hvorledes de kunne være bragt sammen i et mere spændende forhold til hinanden og til deres omverden, hvis de havde haft bedre forfattere og instruktører end dem de fik. Men lad os som sagt vente med den endelige vurdering til vi får en ordentlig præsentation af deres film, og til den bog om Fy og Bi, som Marguerite Engberg arbejder på, udkommer. Helt færdige med dem er vi ikke.